

{ koaderno } Amaia Nausia Pimoulier

Posterasmusaren bestondoa

Erasmus programan parte hartu duen belaunaldiaren parte naiz ni. 2003. urtean Sienan, Italian, ikasturte oso bat pasa nuen Europar Batasuneko beste ehunka gazterekin. Erasmus programak, gazteen artean mugikortasuna bultzatzeaz gain, Europako hiritartasun sentimendua areagotu nahi zuen.

Ez daukat oso argi bizi nuen esperientzia horren ondoren europarragoa sentitzen naizen, baina egia da L'Incontro tabernaren eta "Storia del Cinema" ikasgaiaren artean ezagutu nituen jatorri ezberdineko lagunei esker nire begirada zabaldu egin zela. Bidaiatzeko grina piztu zitzaidan eta ordutik nire aurrezkiak herri eta esperientzia berriak ezagutzera bideratu nituen. Esan dezakegu hautatutako mugikortasun pertsonala jarri nuela martxan.

Hamar urte baino gehiago pasa dira, eta, aitzak esaten duen moduan, lasaitu egin naiz. Bidaiatzea oporretarako utzi dut eta Iruñean eraiki dut nire familia eta etxea.

Erasmus programako nire lagun batzuk, berriz, erabakita edo behartuta, etxetik kanpo bizi dira: Angelok Italia utzi zuen aspaldi eta orain Bartzelonan dabil kazetari moduan; Richardek, berriz, ikasketak Ingalaterran amaitu ondoren Lyon aldera alde egin zuen; Jordi munduko beste puntan bizi da eta, sinestezina badirudi ere, Patagoniako herrixka batean katalaneko klaseak ematen ditu; Tobi, berriz, munduan barna ibili ondoren, sorterrira itzuli zen eta epailea da orain Berlinen; eta Marian, nire Granadako laguna, historialaria bera ere, Munichen bizi da egun.

Urteotan zehar ezkontza gonbidapenak eta jaioberrien argazkiak jaso izan ditut. Oraindik gogoratzen dut gutariko lehenak bere alaba jaioberriaren argazkia bidali zuenean, orduantxe sentitu nuen lehen aldiz igarotako hamabi urteen zama!

Gure bizitza ikusita helduak garela esan genezake, edo behintzat batzuk gure bizitza proiektua eraiki-

tzen hasi garela. Batzuk diot, ze Espainiako lagun gehienek bizi proiektua bahituta daukate oraindik. Krisialdi ekonomikoak eraginda, Espainiatik ihes egin behar izan zuten lan bila. Esate baterako, Marianek, bere doktoretza tesia defendatu ondoren Espainian lanposturik lortu ezinik, Municheko Unibertsitateko lan eskaintza bat onartu zuen.

Pasa den astean Marianen mezua jaso nuen. Oso haserre zegoen. Rajoyren Gobernuak uztailaren 31n kanpoan bizi diren Espainiako biztanleen errolda itxi zuen, eta, ondorioz, bera eta bera bezalako beste milaka gazte igandeko hauteskundeetan bozkatzeko eskubiderik gabe gelditu ziren.

Beraien egoerarekin haserre dauden milaka gazte, egungo egoeraraino ekarri gaituzten alderdi tradizionaleri boza emateko prest ez zeuden gazteak. 2013an Fatima Bañez ministroak "movilidad exterior" izena

Pasa den astean Marianen mezua jaso nuen. Oso haserre zegoen. Rajoyren Gobernuak uztailaren 31n kanpoan bizi diren Espainiako biztanleen errolda itxi zuen, eta, ondorioz, bera eta bera bezalako beste milaka gazte igandeko hauteskundeetan bozkatzeko eskubiderik gabe gelditu ziren

eman zion atzerriratze masibo horren biktima dira gehienak. Nik ez bezala, aukeratu ez zuten mugikortasuna bizi izan dute.

Erasmus programan geundela Europako hiritarrak ginela, gure eskubideak bermatuta zeudela eta dena eskura genuela sinistarazi ziguten. Orain ohartu gara hiritartasun horrek posterasmus bat bizi duela, Erasmus programan geundela jasan genituen bestondo horietako baten antzekoa. •

«Jon Salaberrik bazekien kopetan ‘heriotza’ idatzia zuela, baina garbi zuen hiesa gerarazi behar zela»

JOXE ARANZABAL

KAZETARIA ETA IRAKASLE OHIA

Amaitzera doan 2015ean hogeit hamar urte bete dira Jon Salaberri arrasatearra hiesaz hil zenetik. Joxe Aranzabalek plan oso bat garatu du bere istorioa eta lezioa argitara ekartzeko, artean badagoelako zer ikasi.

amagoia.mujika@gaur8.info

Ez zuen laguna, ezta familiakoa ere. Komunikabideetan jasoz zuen haren bidearen berri, baina, arrazoi zenbait tarteko, Joxe Aranzabal estu lotu da Jon Salaberri zenaren bidera. Euskal Herrian publikoki hiesa zuela esan zuen lehena izan zen Jon Salaberri, eta gaixotasunak baimendu zion azken energia poxia horretan gastatu zuen; hiesaren berri eman, informazioa zabaldu, estereotipoak hausten saiatu eta gaixotasuna ahalik tinkoen gerarazi. Hogeit hamar urte bete dira hiesaz hil zenetik eta, oraindik ere, datuak ez dira lasai egotekoak. Oraindik ere beharrezkoa da Jon Salaberriren mezuari bozgorailua jartzea.

1980ko hamarkada bukaera-1990eko hamarkada hasiera. «Arrasate Press» aldizkari-ko zuzendaria zinen. Bazenuen kezka herrian hiesarekin ematen ari zen egoeraren inguruan? Zein zen giroa?

Aurretik AEBetan eta Kanadan bizitzen egon nintzen eta han nengoela hasi nintzen ikusten jendea hiltzen ari zela gaixotasun ezezagun bat zela-eta. Sekulako astakeriak esaten ziren hiesaren inguruan. Halako batean, Rock Hudson aktorea agertu zen hiesa zuela esanez, gaixotasuna-

ri aurpegia jarri zion eta jendea beste modu batean hitz egiten hasi zen.

Arrasatera bueltatu nintzen eta hasiera batean ez zen askorik entzuten hiesaren inguruan, baina 1984tik aurrera-edo, geroz eta gehiago. Ni “Arrasate Press” aldizkarian ari nintzen lanean eta konturatu nintzen herriar batzuk hiesak jota hiltzen hasi zirela, eta hemen ere astakeriak zabaltzen hasi zirela, ezjakintasunaren eta beldurraren ondorioz. Pentsatu nuen –AEBetan bezala– hemen ere garrantzitsua izango zela pertsona ezagunen batek gaixotasunari aurpegia jartzea. Saiakera batzuk egin nituen, baina ez nuen lortu.

1991 inguruan hasi zen komunikabideetan agertzen Jon Salaberri. Arrasatearra zen ni bezala baina ez nuen ezagutzen, urte asko eman baintuen kanpoan. Nik bere aita ezagutzen nuen. Segituan konturatu nintzen garbi eta ondo hitz egiten zuela, eta oso garbi zuela zein mezu helarazi. Lan benetan izugarria egin zuen gaixotasunaren berri ematen eta aurreiritziak eta beldurrak apurtzen.

Nor zen Jon Salaberri?

Arrasateko Alde Zaharrean bizi zen mutiko bat zen. Arrasaten bertan egin zituen ikasketak eta, soldadutzatik bueltan, Eusko

«Gaixotu zenean bere baitan erabaki bat hartu zuen. Garbi zeukan hiltzeko arrisku handia zuela eta misio bat topatu zuen bidean: hiesaren berri ematea eta bera bezala gaixo zeudenei laguntzea eta haien alde borrokatzea»

Jaurlaritzaren lan deialdi batean parte hartu zuen. Proba gairatu eta lanpostu bat lortu zuen Nekazaritza Sailean. Gurasoekin bizi zen eta bere soldata zeukan.

Oso gazte aktiboa zen. Asko irakurtzen zuen, ezkerreko ideiak zituen, antifrankismo gogor baten parte sentitzen zen. Gizartearekin apurtu nahi zuen. Apurtu nahi horrek, inkonformismoak, bide berriak probatu nahiak eraman zuen, beste asko bezala, drogen mundura. Oso lotsagabea eta ausarta zen. Irudiz zait autoestimua ikaragarria zeukala eta eskerrak, gaixotu zenean hori bere mesedetan erabili zuelako.

Hiesa zuela jakin zuenean bere bizitzari zentzu garbia topatu zion: gaixotasun ezezagun horren berri ematea.

Gaixo zegoela jakin zuenean, mahai txiki bat eta aulkitxo bat hartu eta Arrasateko Portaloian jartzen zen egunero, paperak banatzen. Bere izenean ari zen, elkarte gerora sortu baitzuten. Jendeak mesfidantzaz begiratzien zion, zer egiten ari zen ulertu gabe. Hori egiteko, zalan-tzarik gabe, nortasun eta indar handia behar da.

Gaixotu zenean bere baitan erabaki bat hartu zuen. Garbi zeukan hiltzeko arrisku handia zuela eta bere bizitzari zentzu bat eman behar ziola erabaki zuen. Misio bat topatu zuen bidean: hiesaren berri ematea eta bera bezala gaixo zeudenei laguntzea eta haien alde borrokatzea. Lan ikaragarria egiten hasi zen. Informazioa jasotzen zuen medikuekin hizketan; Gasteizko talde batekin harremanetan jarri zen esperientzia hori Deba-goienera ekartzeko; Bizkaiko beste talde batengana gerturatu zen... uste dut oso pragmatiko bihurtu zela. Bazekien egoera kaskarrean zegoela eta misio horren alde lan egiteko zenbait gauza konpondu behar zituela aurretik. Lehena, etxekoekin zeukan harremana. Ordura arte arrebarekin ez zuen harreman onik. Arrebarekin gauzak konpondu eta behin etxeko kon-

tuak bideratuta, kanpoan laguntza eske eta konplize bila abiatu zen, eta bidean topatu zuen Domi Korta. Oso gizon pragmatikoa zen. Hori da gehien harritu nauen tasuna.

Bere bizitza eta bizimoduan badira detaile asko oso aurrerakoa zela adierazten dutenak.

Hala zen. Bere homosexualitatearen aldeko defentsa publikoa egin zuen Nekazaritza Sailean bere bulegoko ohar-taulan. Eta hil ondorenerako, oso garbi utzi zuen ez zuela bere gorputzaren arrastorik elizan sartzerik nahi. Idatzita utzi zuen bere izekoek –elizkoiak zirela bazekielako– nahi bazuten bere aldeko meza egin zezaketela, baina bera elizan sartu gabe. Bere izekoek izugarri lagundu zioten eta bazekien haientzat garrantzitsua zela mezarena. Bere testamentua irakurrita ikusten da oso tipo jantzia zela eta bere printzipioak eta balioak oso garbi zituela.

Dagoeneko aipatu duzu Domi Korta, oso pertsona garrantzitsua Jon Salaberriren bizitzan.

Domi Korta sekulako emakumea da, natura pertsona egina. Jon informazioa zabaltzeko bile-rak egiten hasi zen garaitu be-rean jakin zuen Domik bere seme batek hiesa zuela. Jonek deialdia egin zuen bilera bat egiteko gatzetxean. Domi enteratu zenean, bilerara joan zen erresuminduta, pentsatzen baitzuen bere semeen gaitzen erantzule zela gatzetxea [bi semeek zuten hiesa. Bat Jon Salaberri hil eta bost hilabetera hil zen. Bestea bizi da].

Jonekin lehen kontaktua oso gogorra izan zen. Jonek hitz egiten bukatu zuenean, Domik altxatu eta bere gaitz eta min guztiak leporatu zizkion, eta korrika atera zen gatzetxetik. Jonek atzetik segitu zion eta la-saiago berekin berbetan hasi zen; azaldu zion bera homose-xuala zela, berak ere hiesa zuela eta talde bat antolatu guran zebilela. Orduan Domi konturatu zen aliatuak izan zitezkeela, eta

geroztik oso harreman berezia sortu zen bien artean.

Jonek hitzaldiak ematen zituen eskoletan eta institutuetan, informazioa eman eta heziketa lana egiteko. Gaixotasunak aurrera egin ahala oso ahul sentitzen zen eta maiz ez zuen indarrik izaten, eta Domi bidaltzen zuen. Domik kontatzen du Jonek detailera prestatzen zizkiola hitzaldiak eta berak beti esaten zuela Jonen izenean hitz egiten zuela. Elkar ikaragarri miresten zuen biek.

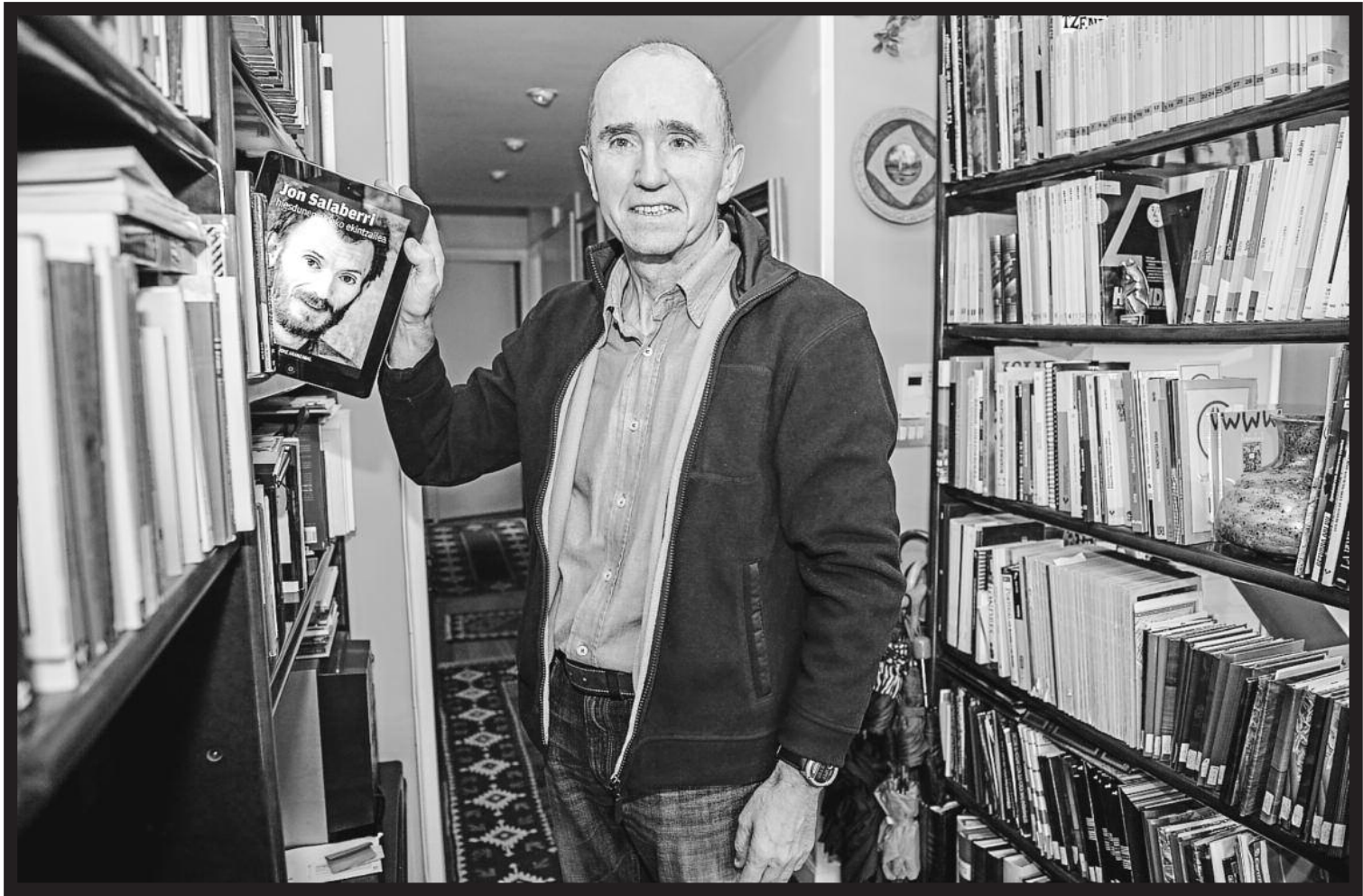
Arreba, Idoia, eta izeko Dorita eta izeko Felisa ere emakume garrantzitsuak izan ziren bere bizitzan.

Zalantzarik gabe. Idoia beti-beti bere ondoan egoten zen. Jonen bizitzan presentzia bat bihurtu zen bere arreba. Une batean, anaiari aurre egin zion; esan zion nahikoa zela, ezin zuela horrela jarraitu drogarekin jolasean. Uste dut hori klabea izan zela Jonentzat, eta horri esker, Idoiak behartuta, zenbait erabaki hartu zituela.

Eta izekoak ere hor daude. Liburuan jasotzen dudana argazki hunkigarrienetakoa 1994. urtean Kanarietan ateratakoa da. Bertan Jon agertzen da bi izekoe inguratuta, hirurak opor giroan. Ordurako Jon oso gaixorik zegoen, oso ahulduta, eta, hala ere, Kanarietara oporretara eraman zuten bi izekoek. Argazkiak baldintzarik gabeko maitasuna transmititzen du. Belaunaldi horretako emakumeek, galderarik egin gabe, ezer eskatu gabe, ezer leporatu gabe, besoak zabalik hartu zituzten gaixo zeuden senideak eta mimo guztiarekin zaindu.

Esan duzunez ez zenuen ezagutzen. Zergatik lotu zara hain esku bere historiara?

Jon Salaberri hil eta urte batzuetara ni gaixotu egin nintzen, minbiziaz. Akordatu nintzen nola ibili nintzen hiesaren inguruko lekukotza emango zuen norbaiten bila eta pentsatu nuen orain nire txanda zela, nire lekukotza eman behar nuela.

Juanan RUIZ | ARGAZKI PRESS

«Jon hil eta urte batzuetara minbiziaz gaixotu nintzen. Harekin akordatu nintzen; izorratuta baldin bazaude eta sumatzen baduzu gaixotasun horren inguruan beldurrak eta aurreiritziak daudela, eman testigantza»

Hasieran Sustatu agerkarian idatzi nuen eta sendatu nintzen nire gogoetak liburu batean bildu nituen [“Medikuak esan dit minbizia dudala”, Elkar, 2005]. Liburua aurkezteko hitzaldi sorta bat eman nuen eta denetan aipatu nuen Jon Salaberri eta berak egindako lan itzela.

Jon Salaberri bide baten urratzailea izan zen zure ustez, eta zu bide horretan sentitzen zara. Zein da bide hori?

Testigantza ematea. Zu izorratuta baldin bazaude eta sumatzen baduzu zure gaixotasunaren inguruan beldurrak eta aurreiritziak daudela, eman testigantza. Egia da hiesaren eta minbiziaren inguruko iritziak eta aurreiritziak ez direla berdinak. Jonek arbuioa jasotzen zuen, beldurra, bazterketa. Nire kasuan desberdina zen, juxtu kontrakoa sentitzen nuelako, berotasuna eta babesa. Baina bada arazo bat minbiziaren inguruan ematen dena eta bereziki kezkatzen nauena; jendeak oso gutxi hitz egiten du minbiziaren inguruan argi eta garbi. Eta horregatik erabaki nuen nire gaixotasuna-

ren berri idaztea, gaixotasuna zabaltzea.

Desberdintasuna da, akaso, jendeak pentsatzen zuela Jon Salaberri zeozer egin zuela gaixotzeko eta zuri besterik gabe etorri zitzaizula.

Hor dago gakoa. Nik enpatia asko jaso nuen eta iruditzen zait berak oso gutxi jaso zuela.

Bere inguruan proiektu oso bat bultzatu duzu. Zergatik?

Ez zaidalako zuzena iruditzen ahaztea ahaztu dugun moduan. Hasi nintzen sarean begiratzen eta ez nuen ezer topatzen, salbu “Argia” aldizkariak bere garaian egin zion elkarriketa bat. Wikipedian arrastorik ez. Eta hori ez zela zuzena pentsatu nuen. Jon Salaberri ez zen santua, eta premiarik ere ez santua izateko, baina gizatasun lezio ikaragarria eman zigun, eta ez da zuzena modu horretara ahaztea.

Hogei urteren ondoren bere lezioak balioa al du oraindik?

Bai, zalantzarik gabe. Gainera, duela gutxi irakurri dudanez hiesak goraka egin du Euskal

Herrian. Horrek esan nahi du lasaitzen ari garela, batez ere gazteak. Nola ez den lehen bezain hilkorra eta nola kronifikatu egin den... Salaberri lan izugarria egin zuen bere inguruan informazioa zabaltzen eta kontzientziatzen. Droga munduan zebiltzan lagunengana joan eta sekulako errietak egiten zizkien xiringak ez berrerabiltzeko esanez, edo sexu harremanak babesarekin egiteko. Jon Salaberri kezka handia zuen informazioa jasotzeko eta gero zabaltzeko. Bazeukan belaunaldi berriekin lan egiteko kezka hori, bazekien hor gako garrantzitsua zegoela etorkizunari begira. Berak bazekien kopetan “heriotza” hitza idatzita zuela, baina garbi zeukan gaixotasuna gerarazi egin behar zela, ezin zuela gehiago zabaldu.

Bere ibilbidearen berri zabaltzeko plan oso bat diseinatu duzu.

Beti nuen buruan zerbait egin behar nuela Jon Salaberriren memoria berreskuratzeko. Aurrejubilatuta eta denbora gehiago nuenez, plan bat egin nuen bai

Lerro hauen gainean, Jon Salaberri eta Jose Antonio Ardanza lehendakariaren arteko besarkada osteko unea. Ardanzaren ondoan Iñaki Azkuna ageri da, garai hartan Osakidetza burua zelako. Goian, eskuin aldean, Jon bere izekoekin Kanarietan oporretan. Eta alboan, garaian oso entzutetsua izan zen kanpainaren kartela. Eduardo Txillida artista famatua eta Irene Laffitte margolari donostiarra, Jon Salaberriren alboan.

DEIA-GAUR8

errealitate fisikoan eta bai bir-
tuean Jon Salaberriren arras-
toa geratuko zela ziurtatzeko.
Batetik, erreportaje bat argitaratu
nuen Sustatu agerkarian, Eus-
kal Herri osoari begira. Horrez
gain, beste erreportaje bat argi-
taratu nuen “Puntua” aldizka-
rian. Debagoienan zenbait jende
akordatzeko da Salaberrirekin,
baina gero eten bat gertatu da
eta belaunaldi berriek ez dakite
ezer hari buruz. Gainera, bere la-
gunekin elkartu eta Jonen argaz-
kiak lortzen saiatu nintzen, eta
horiek guztiak Flickr plataforma
digitalean jarri ditut lizentzia
askean. Material horrekin guz-
tiarekin Wikipediako sarrera
atundu nuen.

Han eta hemen bildutako ma-
terial hori guztia bildu eta Goie-
na Komunikazio Taldera joan
nintzen. Neukan materiala azal-
du nien, Jonen istorioak merezi
zuela nabarmendu nien. Harta-
ra, “Puntua” aldizkariko errepor-
tajea hitzartu genuen eta eurak
dokumentala osatzen hasi ziren.

Julen Iriondok oso lan txukuna
zuzendu zuen eta Rikardo Arre-
gi saria lortu zuen dokumental
horregatik.

**Eta orain aste batzuk liburu bat
kaleratu duzu**

“Jon Salaberri, hiesdunen aldeko
ekintzailea”, sarean eta doan da-

go hiru formatutan: epub, mobi
eta pdf.

Salaberriren bizitzaren infor-
mazio bila nobilela, bat-batean
gogoratzen ez nuen pasadizo
baten berri izan nuen: nik Jon
Salaberriri “Arrasate Press” al-
dizkarian idatzitako gutun bat.
1991. urtean Benetton enpresak
publizitate kanpaina polemikoa
zabaldu zuen. Argazkian gizon
gazte hiesduna agertzen zen,
hilzorian, bere familia ohe ingu-
ruan zuela. Kanpainak protes-
tak eragin zituen, tartean gay
kolektiboenak eta hiesdunen al-
deko aktibistenak. Salaberri ere
kanpainaren kontra agertu zen
eta nik erantzun egin nion esku-
titz horretan.

Nik gustuko nuen Benettonen
estiloa eta nolabait defendatu
egin nuen bere kanpaina. Bani-
tuen arrazoi nahikoak nire ikus-
puntua defendatzeko, baina es-
kutitz horretan oso enpatia gutxi
azaldu nuen. Eta nire buruari zin
egin nion, aukera banuen, hori
konpondu behar nuela.

Behin buruan neukan plan
guztia bete nuenean, pauso guz-
tiak eman nituenean, krisian
sartu nintzen, “eta, orain, zer?”.
Eta horregatik erabaki nuen,
plana bukatzeko, liburu hau ka-
leratzea. Eta zerbait berria ema-
tearren, aipatutako eskutitz ho-
rren pasadizoa eta bost argazki
eta horien istorioa jaso ditut li-
buruan.

**Bost argazki gehitzea eta ho-
rien istorioa kontatzea da libu-
ruan egin duzun ekarpena. Ho-
rietako batek jasotzen du Jon
Salaberriren eta Jose Antonio
Ardanza orduko lehendakaria-
ren arteko besarkada.**

1993. urteko martxoan Bilbon
hiesaren kontrako kongresu bat
egin zen. Inaugurazioan, Ardan-
zak eta Jon Salaberri besarkada
bat eman zuten publikoan eta
jende askoren aurrean, tartean
osasuneko profesionalak eta ka-
zetariak. Salaberri eta Ardanza
antipodetan zeuden politikoki
eta sozialki, Jon ez zegoen Ardan-
zaren ildo politikoarekin ados,
baina ulertzen zuen besarkada
horren garrantzia. Gizartean bel-
dur handia zegoen hiesarekin,
ezezagutza handia, eta jende as-
kok pentsatzen zuen besarkatze
hutsarekin kutsa zitekeela hiesa.

Une hartan horrelako keinuak
oso garrantzitsuak ziren eta ba-
linoa eman behar zaie. Aurten
bertan hitz egin nuen Ardanza-
rekin besarkada hartaz, proiektu-
aren harira, eta esan zidan
garbi gogoratzen duela. Apropos
besarkatu zuela Jon, garai har-
tan Eusko Jaurlaritzan kezka
handia zutelako hiesarekin eta
gizartean era guztietako zurrur-
muruak zabaltzen ari zirelako,
gaixo bat ukitzea nahikoa zela
kutsatzeko eta horrelakoak. Ho-
rregatik oso garrantzitsua izan
zen keinu hura.

AURTEN **ALTXOR BAT** OPARITU

Ehunka preso eta
erbesteraturen testigantzak eta
dozenaka artisten lanak

**Gure aroko
memoria bizia**

**Belaunaldi berriekin
partekatzeko kutxa
hunkigarria**

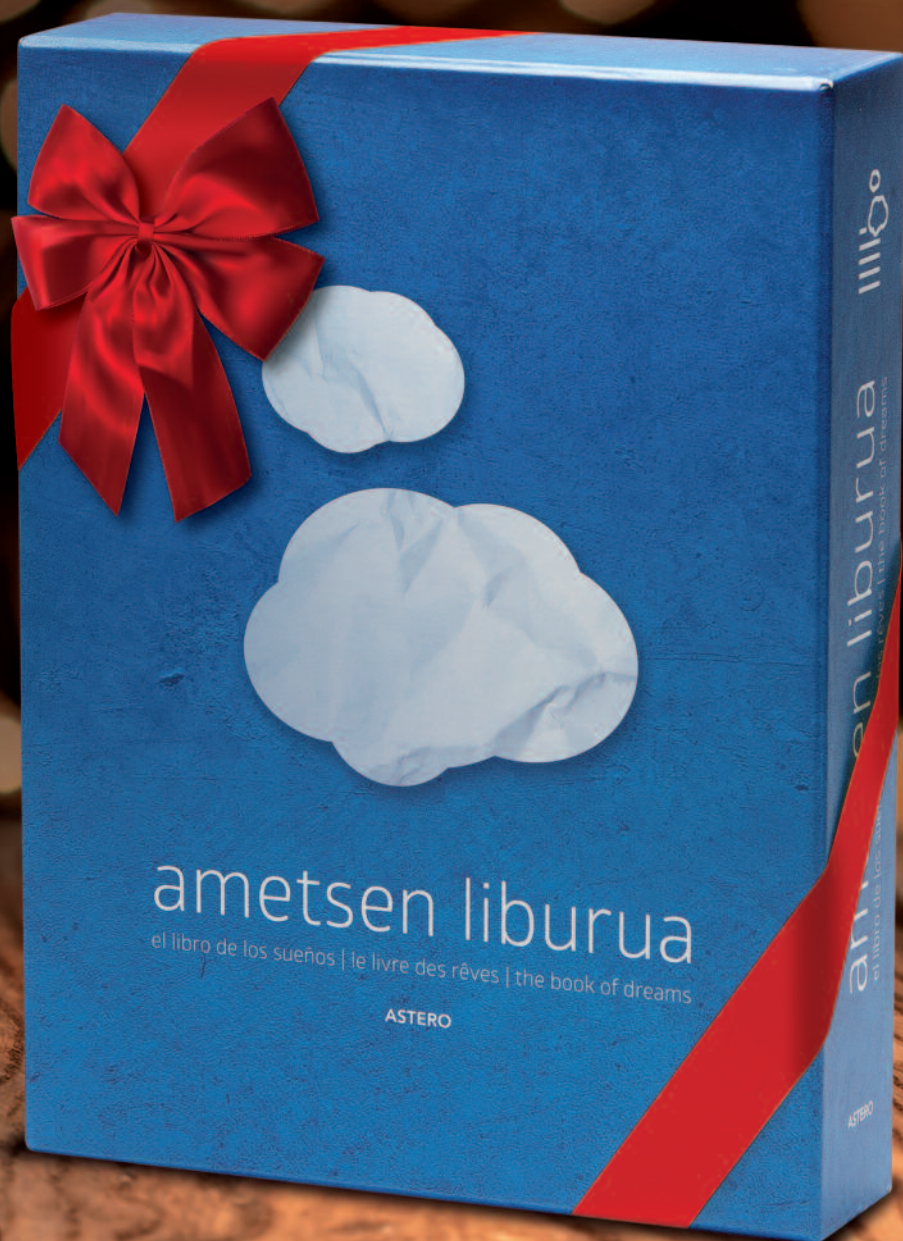
NOLA ESKURATU?

www.ametsenliburua.info-n
edo **944 237 273** telefonoan
eta etxera bidaliko dizugu

55€
kutxarekin

75€ Liburu dendetan

50€
kutxa gabe

Equberrietako opari bikaina

Jon URBE | ARGAZKI PRESS

IKUSMIRA

HAUTESKUNDEAK ETA MOJAK, ZAHARRAK BERRI?

Hauteskundeetan botoa ematen agertzen diren mojen irudia klasiko bat bihurtu da. Irudi garaikide batean aspaldiko elementu bat agertzearen kontrastea izango da igual; janzkera berezi horrek hartzen duen presentzia akaso; moja batek bere botoa nori eta zertarako ematen dion jakiteko nahia beharbada...

Eta? Mojak al dira irudi horretan aldatzen ez diren bakarrak? Mojak ez diren beste guztia hainbeste aldatu al da sufritu berri ditugun hauteskundeotan? Egia al da haizeak jite berria dakarrela? Jose Antonio Munilla Donostiako gotzainak, nola ez, bere

iritzia eman du badaezpada: «Hauteskunde orokorrek utzitako emaitzak gaixo dagoen gizarte baten isla dira». Nonbait Muni-llarentzat iritzi aniztasuna ez da sintoma sana.

Munillak esandakoak aparte utzita -aspaldi utzi genion bo-rondatez sermoiak entzutera joateari-, ondo legoke hauteskun- de hauetan mojak izatea klasikoa den elementu bakarra, eta Madril aldean haize berriak egiatakoak izatea. Eta, gurean, pix- ka batean klausurako bihurtu eta hausnartzera, ibili beharreko bidean fedea galdu gabe. amagoia.mujiaka@gaur8.info

Giltzak

Mirari Martiarena

Urtea bukatzera doa. 2016aren atarian gaude. Egutegiaren azken orri meheak salatu digu bukatzera dola; aurtengo 365 egunak pasa direla. Batzuentzat azkarregi pasako ziren, besteentzat motelegi eta izango da urte erdia azkar eta beste erdia motel pasa zaiotnik ere. Egutegi berriak zain ditugu paretetan zintzilik jartzeko eta agenda zuriak prest bileretako hitzorduez betetzeko. Zenbat zubi, jai egun eta oporraldi ditugun kontatuko dugu, gero erdiak aprobeztatu-ko ez ditugun arren.

Balantzeak egiteko ordua izaten da urte bukaera. Balantze ekonomikoak, balantze emozionalak, balantzeen balantzak. Eta helburuak bete ditugun edo ez axola gabe,

datorren urteari eskean hasiko gatzazkio. 2016rako helburuak finkatuko ditugu, osasuna eta maitasuna eskatuko dizkiogu. Gauza txarrak eraman ditzala aurtengoak eta onak ekar ditzala datorrenak. Izan dadila datorrena pasa duguna baino hobea, eta «ez da zaila» gehituko diote askok.

Urte berriari izan ditugun eta ditugun beldur, arazo eta buruhauste guztiak konpontzeko eskatuko diogu. Urtarrilaren 1ak denak desagerraraziko balitu bezala. Egutegiko orria urtez aldatzearekin, magia bidez benetan bizi berri bat hasiko balitz bezala. Egia da, mugarri den egun bat dela, baina miraririk ez da gertatzen. Eta gertatzen badira niri ez zaizkit egokitu. Urte berria bes- tondoarekin edo mendi bueltarekin hasiko

dugu gehienok. Ausartenak, parrandatik mendira joango dira.

Askotan gudan dauden mamuak uxatze-ko giltzak guk geuk ditugu eta iruditzen zaigu urte berrian esne mamitan esnatuko garela: beldurrik, arazorik eta haserterik gabe. Tamalez, gehienetan, hortxe jarraitzen dute eta guk erabaki behar dugu horiekin bukatzeko aroa noiz hasten den. Izan urtarrilaren 1a, maiatzaren 11 edo abenduaren 31.

Ez dut ezkortasun mezurik zabaldu nahi. Giltzak aurkitu eta erabiltzean dago gakoa. Egunero giltzatu daitezke ateak eta giltza horiekin zabalduko ditugu bide berrietako atakak. Ez dugu urtarrilaren 1aren zain egon beharrik zoriontsu izaten hasteko. •

Ateo baten Gabonetako aholkuak

Koldo Sagasti

A tzo ezagun batek nire kontraesanak aurpegiratu nahi izan zizkidan familiarekin bazkaltzetik nentorrela kontatutakoan. Itxuraz, ni bezalako ateo militante batek Gabonak ospatzea inkoherentzia larria da. Nik ezetz, kristauen Eguberria ez dudala ospatzen, baina ganorazko otoruntza bat ezin zaiola inori ukatu, ezta nire gisako fedegabe bati ere, eta heretikook ere badakigula gastronomiaren gutuziez gozatzen. Gainera, kristauen buruzagiaren ustezko jaiotza neguko solstizioarekin bat eginaraztea elizaren kontakizun ofizialaren ardura dela esan nion, eta urtaro aldaketa jatorrizko kultura pagano guztietan izan dela ospa-

tzeko zioa, orduantxe ematen baitio bide gaurik luzeenak argiaren aroari. Eta solaskideak, nire koherentzia eza azalarazten tematuta, ea oparirik egiten ote genituen etxean. Eta nik baietz, jentilok ere gustura jasotzen eta egiten ditugula opariak, hori ez dela fededunen kontua bakarrik, gauza bat dela Gabonetako kontsumismoaren gurpil zoroan murgiltzea, eta oso bestelakoa maite duzunari totem batez jakinaraztea. Eta besteak ea alaba, koskortzen denean, parkeko jaiotza ikustera eramango ote dudan. Eta nik horrek ez didala inolako kontraesanik sortzen, jaiotzak nobelako pertsonaia baten bizitzako pasarteak iruditzen duela, eta garai bateko Bethlehem

herria erakusten duela, eta ariketa interesgarria izan daitekeela muntaketa horretan anakronismoak bilatzea eta gaur egungo Palestinako herriarekin alderatzea. Eta hori guztia gutxi balitz, jakinarazi nion aurtent kotilioira ere joango naizela, nola ez, Hala Bedi irratia antolatzen duen Gabon zaharreko ospakizun ateora, hain zuzen. Badirudi pentsaera hegemonikoari ihes egiten diogunok beste inork baino zuzentasun politiko handiagoa erakutsi behar dugula gure sinismenekin. Lan nekeza da, gero. Hobe nik bezala jokatzeko, gogoak ematen didana egitea lehenik, eta gero, artista garaikideen modura, argudiatze itxuroroso bat asmatzea. •

Ilusioz hartu du Peñagarikanok bere zeregin berria. Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

infraganti KEPA PEÑAGARIKANO

«Ofizio askoko behargina, pobrea seguru» esaerak ez du Kepa Peñagarikano kikildu. 34 urterekin pilotari profesionala izan da, suhiltzaile izateko oposaketak prestatu ditu, anbulantziak gidatu, masaje kontsulta bat zabaldu du, eta, Binakako Txapelketa hasi denetik, material hautatzailea ere bada. Azken egiteko horren inguruan aritu da GAUR8rekin.

Duela urte eta erdi Aspek kontratua berrituko ez ziola jakinarazi zionetik, ordura arte bere bizitzaren ardatzetako bat izandako pilotarekin nolabaiteko etena egin zuen Kepa Peñagarikanok, nahiz eta Zesto-

ako pilota eskolako haurrei irakasten jarraitu duen. «Astean bi entrenamendu egiten ditugu eta agendaren arabera moldatzen naiz. Udaberrian Herriarte-ko Txapelketa hasiko da eta hori izaten da urteroko helburua», azaldu digu hurrekin egiten duen lanaren inguruan. Andoain, Beizama, Azpeitia, herri

esanguratsuak dira guztiak bere bizitzan, baina Zestoan ematen ditu orain ordu gehienak.

Abenduaren hasieratik ordu-tegiak egokitzeko arazo berri bat sortu zaio beizamarrari, ezustean jasotako dei batean espero ez zuen eskaintza jaso baitzuen: azken hamahiru urteetan Juan Mari Juaristi *Atano XIII.a* pilotari ohi azkoitiarrak betetako material hautatzaile postua betetzea. 24 orduz familiarekin hitz egin eta aldeko eta kontrako arrazoiak aztertu ostean, pilota berriz ere bere bizitzaren ardatzetako bat izatea onartu zuen, eta, gutxienez astean bitan, asteazken eta ostegunetan batez ere, kilometro piloa egin behar-ko ditu autoz Aspe eta Asegarce-ko pilotariak txapelketetan erabiliko dituzten pilota egokiak apartatzeko. Oraingoan, partida gehienak etxetik nahiko gertu izan ditu –guk Urretxun har-apatu dugu–, baina etorriko da Logroñora edo Arnedoraino joan beharra ere.

Eta zeregin hori azken 11 hila-beteotan ofizio izan duen masajista lanarekin uztartu behar-ko du. Izan ere, duela ia urtebete kontsulta bat ireki zuen Zestoan bertan. Pilota munduan “enpresa pilotari” bezala ezagututako kirolariak duten etorkizun zailak bultzatu zuen Peñagarikano etorkizuna osasungintzara bideratzera. Kontratuak urtebetekoak baino ez zirela-eta, anbulantziak gidatzen aritu zen lehenik. Gerora, baina, masajista ikasketak amaitu eta Zestoako futbol taldean aritu ostean, bere kasa hasi da masajeak ematen. «Ofizio denetan bezala, ikasten eta esperientzia hartuz joan beharra dago eta horretan ari gara», azaldu digu.

Lanbide guztiek beharrezko duten egokitzapen prozesua askoz azkarragoa izan da ezinbestean material hautatzaile bihurtzerako orduan. «Txapelketa hasi baino bost egun lehenago-ko kontua izan da kargua hartzearena. Dena bat-batean izan da, praktikarik ez dut izan eta zuzenean Binakakoan sartu naute». Bere aurrekoak ez bezala, Kepa Peñagarikanok ez du udako torneotako eta beste

lehiaketa txikiagoetako hautatzaile gisa aritu behar-ko, baina, Binakakoa, urteko txapelketarik luzeena, nolabaiteko ikastaro trinko bat izango da berarentzat. «Aste pare bat baino ez dira hasi ginela eta gustura nabil. Oraindik sekretuak-eta pixka bat bilatzen, erreferentziak piltzen nabil: botea nola egiten duen pilotak, frontiseko irteera nolakoa duen... Hamalau jardunaldi dira eta nik uste ondo etorriko zaidala kailua egiten joateko. Ea nola irteten den».

Material hautatzailea aldatze-tik harago, Eskuzko Pilota Enpresen Ligak zenbait moldaketa egin ditu, nolabait ere, egungo beharretara, batez ere telebistaren nahietara, moldatu asmoz. Hala, lehen enpresa bakoitzak bikoteko hamar pilota aurkeztu zituen pilotalekuko, hogei denera; ostean, hautatzaileak horietako hamar aukeratu behar zituen, egoera zehatz bakoit-zerako egokienak, nahiz eta sarri aldaketa handiak eman material aukeraketa egunetik partida egunera –frontoiak hutsik eta hotz egotetik beteta eta berogailua piztuta izatera igarotzen dira–. Orain, ordea, enpresa bakoitzak zortzi pilota aurkeztu-ko ditu, hamasei orotara, eta Peñagarikanok aukeraketa hamar pilotatan utzi behar-ko du.

Ordea, zenbakian baino, desberdintasuna piloten jatorrian egongo da. Izan ere, orain arte, hautatzaileak bazekien pilota bakoitza zein enpresak jartzen zuen, baina orain denak nahastu egingo dira eta Peñagarikanok ez du jakingo pilota bakoitza nork jarritakoa da. Gerta daiteke, hortaz, partida batean alde batek jarritako pilota gehiagorekin jokatu beharra egotea. «Gatazkak baretzeko ona izan daiteke. Gainera, enpresek ere asko findu behar-ko dute beren lana, jokoan jarritako pilota gehienak beste aldeak ipinitakoak izan daitezke-eta bestela».

Beste aldaketa nagusiak partid- den eritmoarekin du zerikusia: Binakako Txapelketa honetatik aurrera pilotek kolorezko zenba-kiak eramango dituzte, materia- laz aldatzeko garaian denbora gehiegi xahutzen zelako lehen.

Kepa Peñagarikano pilotari ohiaren lanbide berriaren sekretua 105 gramo inguruko larruzko pilota egokiak aukeratzean datza. Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

Orain arte zenbait zalantza sortzen ziren, baina, hemendik aurrera, une oro argi izango dute bai pilotariek eta baita telebista kamerek ere zein pilotarekin jokatu den hurrengo tantoa.

Aldaketak aldaketa, Peñagarikanok oso barneratuta dauka bere karguak polemika barnean daramala. «Azkenean pilotari bakoitzak bere interesak ditu, partida irabazi beharra dauka. Nire helburua frontoian ahalik eta ikuskizun onena egotea da eta horretarako pilota egokiak jarri behar ditut, horretan oinarritu behar da nire lana», azaldu du. Oso argi dauka inor bere lanaz ez gogoratzea izango litzatekeela beretzat onena. «Dударик gabe, ea inork ez duen nire izena ahotan izaten, horixe izango litzateke seinalerik onena», onartu digu. Ildo horretatik joan zen luzaroan hautatzaile izandako Juan Mari Juaristik eman zion aholkurik garrantzitsuenak. «Elkarrekin egon ginen eta azaldu

zizkidan bere trukuak-eta, berak gauzak nola egiten dituen. Baina nire bidea egin behar dudala esan zidan. Baita ere esan zidan oharkabea pasatzen saiatzeko, horixe izango dela nire garaipenik onena».

Debuta ez zen, ordea, berak nahi bezala joan, Atano III.a pilotalekuan jokaturako partidari, nabarmenak izan ziren-eta Pablo Berasaluze Altuna III.ak eta Merino II.ak hautatutako pilota batekiko egingako desadostasun keinuak. «Lana erraza ez dela badakigu eta azkenean nire kontzientziarekin lasai geratu beharra daukat. Badakit batzuetan hanka sartuko dudala, eta,

«Juan Mari Juaristik bere trukuak erakutsi zizkidan, baina nire bidea egin behar dudala esan zidan. Oharkabea pasatzen saiatzeko ere esan zidan, horixe izango dela nire garaipena»

«Lana erraza ez dela badakigu eta azkenean nire kontzientziarekin lasai geratu beharra daukat. Batzuetan hanka sartuko dut eta egun horietan gertatutakoa irentsi egin beharko dut»

egun horietan, gertatutakoa irentsi egin beharko dut. Beste batzuetan, aldiz, kexaren bat edo beste izango da eta agian arrazoirik ez dutela irudituko zait. Baina pilotariak bere iritzia dauka, baita kexatzeko eskubi-

dea ere. Kritika eraikitzaile bezala hartu eta aurrera».

Peñagarikano bera pilotari profesionala izan da orain oso gutxira arte, eta, horrenbestez, gauzak beste aldetik ikus-tea egokituko zaio orain. «Egia esan, ez

naiz ni kexatzekoa izan, normalean beti gustuko materiala aurkitu izan dut. Azkenean, aurkariena ez bazaizu asko gustatzen, zurearekin pozik geratzen zara

eta besteenarekin jokatu egin behar», azaldu digu filosofiaz.

Zer behar du edo zer izan behar da kontuan pilota bat egokia izan dadin? «Botea, batez ere. Egungo pilotak nahiko biziak dira eta bote handia hartzeko joera daukate; hori saihestu egin behar dugu. Bote handia itsusia da; pilota azpitik ibil dadila eta gero ez izatea esajerazio bat frontiseko irteera. Erreferentziak lurrean nola dabilen eta frontisetik nola irteten diren izaten dira».

Badira materialaren garapenak jokoa aldatu egin duela diotenak, baina Peñagarikano bera ez dago ados. «Pilotariek euren jokatzeko era aldatu dutela da kontua. Airez gero eta gehiago jokatzen da, gero eta erritmo altuagoan, eta pilotariek abiadura nahi dute, pilota azkarrak nahi dituzte tantoa azkarrago egiteko». Izan ere, zer litzateke pilota bere polemika dosirik gabe? •

Jon Ormazabal

BEHATXUL[]TIK

Juantxo EGAÑA

IMANOL GARCIA

EUSKALDUNAKO GUDA: LISKAR ARTEAN ATEAK ITXI ZITUEN ONTZIOLAREN ISTORIA

1984. urtea. Bilboko Euskalduna ontziolako langileek matxinadari ekin eta enpresaren itxieraren aurkako mobilizazioak hasten dituzte. Asanblada, itxialdi eta abarren bidez 2.471 langile zituen ontziolaren itxiera galaraztea dute xede; ontziolak 1988. urtean itxi zituen ateak azkenean. Itxieraren aurkako mobilizazioak egin ziren garaian langileen eta indar armatuen arteko liska ugari eman ziren. Imanol Garcia da argazkiaren egilea. "Egin" egunkarian hasi zuen bere ibilbide profesionala, baina "Anaitasuna", "Askatasuna", "Punto y Hora de Euskal Herria" eta "Zeruko Argia" gisako hedabideentzako ere egin zituen kolaborazioak. Euskal gatazkaren harira egin zituen argazkiek hainbat hedabide europarren arreta jaso zuten.